

Прѣди всичко тукъ била нужна нравствена храбростъ, постоянство, рѣшителностъ ; послѣ нужни били физически сили. Тѣкмо на 9 дек. се поченѣла прѣдварителната работа : разработването на балканския пѣтъ и въскачването на артиллерията. Съ неимовѣрни трудове се качили рускитѣ солдати по тѣзи мѣста, оставени отъ турцитѣ само за това, че тамъ било неудобно да се правятъ позиции. Урви и лѣсове, гори и снѣгове — всичко това се надвивало отъ необикновена енергия и отъ търпѣливостта на рускитѣ солдати. Но въскачването на топоветѣ искало още по-голѣми, по-свѣрхчовѣшки усилия. Единъ топъ е струвалъ често нѣколко живота. Сами солдатитѣ се впрѣгали въ топоветѣ съ конѣтѣ и воловетѣ и по нѣкога, като падали въ изнемощяване на снѣга, прѣдавали се на неодолимия сънъ, заспивали, и заспивали твърдѣ често за винѣги. «Шестъ чифта волове, пише князь Л. Шаховской, запрегнати по два прѣди топа, едвамъ мѣкнѣли товара си. При всѣки чифтъ волове единъ бѣлгарски селянинъ, съ остенъ въ рѣка, подканялъ воловетѣ по гърба и по хълбоцитѣ, като придружавалъ своитѣ подканяния съ думи и всевъзможни викове. Прѣди прѣдния чифтъ волове имало вѣже, о което двама по двама се хващали и войниците и бѣлгаритѣ и съ силни напѣвания помагали на воловетѣ. . . . Топоветѣ били движими съ бързина на ходъ каквато употребява костенурката. На срѣща къмъкъ, или скали, или рѣтлинка, не можешъ да я заобиколишъ, трѣбва да теглишъ право прѣзъ тѣхъ топоветѣ.» Често се случвало, че солдатитѣ трѣбвало да расчистятъ пѣтя отъ дълбокитѣ снѣгове и сетнѣ да правятъ стѣлба по ледовинитѣ за да има възможностъ да се подпиратъ. Прѣминаването ставало най-много нощъ за да не подуше неприятельтъ що става върху прѣвала. При таквизъ ужасни мъчности бивали такива примѣри, гдѣто 8 километра пѣтъ, вземанъ обикновено за единъ часъ, изминавалъ се едвамъ за единъ день.